

مارهای مهم از نظر پزشکی و مشکلات ناشی از آنها :

مارها در اکثر نقاط جهان بجز قطبین و بعضی جزایر دور افتاده وجود دارند. از ۳۰۰۰ نوع مار پراکنده در جهان تقریباً ۳۵۰ نوع آنها سمی هستند که از این تعداد فقط ۱۵۰ تا ۱۸۰ گونه سمی خطرناک تلقی میشود. تمرکز مارهای در آسیا بیش از سایر نقاط دنیاست. مارها اصولاً جانورانی تهاجمی نیستند و فقط هنگامی که احساس خطر میکنند ممکن است به انسان حمله

کنند. مارها از نظر داشتن و یا نداشتن دستگاه سمی که شامل غده ترشح کننده زهر، مجرای انتقال زهر، غدد ضمیمه و دندان تزریق کننده زهر یا نیش است به ۳ گروه تقسیم می شوند :

مارهای غیر سمی، مارهای نیمه سمی (سمی تصادفی)، مارهای سمی خطرناک

وضعیت جغرافیایی و آب و هوایی باعث شده تا تنوع قابل ملاحظه ای در گونه های مارهای موجود در ایران بوجود آید، بطوریکه تا کنون ۳۶ گونه غیر سمی، ۸ گونه نیمه سمی و ۲۵ گونه سمی (از جمله ۱۰ گونه مار دریایی) در خلیج فارس و دریا ی عمان شناسایی شده اند. اکثر مارها به مناطق جغرافیایی دیگر تعلق داشته و در آن مناطق تکامل یافته اند و سپس به قسمتهایی از ایران که دارای شرایط محیطی مشابه بوده کوچ نموده و گسترش پیدا کرده اند.

در ایران سه گروه مار سمی وجود دارد که ممکن است گزش آنها عوارض نامطلوبی ببار آورد که عبارت است از :

۱- گروه مارهای کبرا (*Elapidea*) با ۲ گونه خطرناک

۲- گروه افعی های بدون حفره (*Viperidae*) و یا حفره دار (*Croyalidae*) با ۱۳ گونه خطرناک

۳- گروه مارهای دریایی (*Hydrophidae*) با ۱۰ گونه خطرناک

شیوع مار گزیدگی در ایران :

صلی بودن گزش ها (بهار و تابستان)، گوناگونی تراکم جمعیتی در هر منطقه، ایام و نحوه فعالیت مردم و میزان مواجهه با مارها، بروز اکثر موارد مار گزیدگی در مناطق دور دست روستایی و بیابانی و عدم مراجعه بسیاری از آنها به مراکز بهداشتی درمانی به دلیل انجام درمان های سنتی، از جمله دلایل عدم مراجعه بسیاری از موارد به مراکز بهداشتی بوده و مطالعات اپیدمیولوژیک مار گزیدگی را دچار مشکل می کند. در کشور ما نیز

متأسفانه امار مدون و دقیقی از میزان بروز مار گزیدگی، بیماری زایی و مرگ و میر وجود ندارد. برخی از گزارشات حاکی از آن است که در ایران مار گزیدگی با مارهای جعفری (در جنوب و جنوب غربی و شرق ایران)، گرز مار (اکثر نقاط ایران)، مار شاخدار (در تمام نقاط ایران بجز شمال غرب) و کفچه مار (در شمال شرق کشور) به ترتیب بیش از انواع دیگر شایع است. بیماری زایی و مرگ و میر ناشی از مار گزیدگی به عوامل متعددی از جمله نوع مار، نحوه گزش، میزان زهر تزریق شده، فصل گزش، وضعیت فیزیولوژیک مار، نوع و نحوه انجام کمکهای اولیه، وضعیت سلامتی، سن و وزن فرد گزیده شده و اقدامات درمانی انجام شده بستگی دارد. درد ناشی از فرو بردن مکانیکی دندانهای مار جز اولین علائم بالینی است که ممکن است توسط درد ناشی از اثر زهر نیز تشدید شود. در مورد افعی ها و برخی از کبراها پس از این مرحله، درد، تورم، سفتی و التهاب به سمت انتهای عضو گزیده شده پیشرفت میکند. همچنین ممکن است غدد لنفاوی مربوط به عضو گزیده شده بزرگ و سفت شوند. تهوع، استفراغ و سر درد از علائم مسمومیت های سیستمیک شدید هستند.

پیشگیری از مار گزیدگی :

- استفاده از وسایل حفاظتی مانند چکمه و دستکش.
- آموزش عمومی در خصوص نحوه صحیح انجام کمکهای اولیه و پرهیز از روشهای سنتی وقت گیر و گاهی پر

عارضه

- جلوگیری از نگهداری گونه های سمی و خطر ناک مار در محیط زندگی و محل کار
- جلوگیری از بازرسی مستقیم با وارد کردن دست و پا در مکان ها،سوراخ ها و حفرات مشکوک.
- بازرسی دقیق اماکن و سایه بان ها در مناطق بیابانی قبل از داخل شدن و اطراق در اطراف آنها .
- جلوگیری از پیاده روی در شب بخصوص با پای برهنه
- ممانعت از خوابیدن در کنار توده های انبوه اشیاء،چوبها ،گیاهان ومکان های متروکه (غارها،حفره ها و قنات ها)استفاده از وسایل حفاظتی در هنگام درو یا کندن علف ها یا جابجا کردن سنگها.
- دور شدن از فاصله قدرت حمله مارها (معمولا حدود نیم متر)در هنگام مواجهه با مار.

درمان :

- کنترل مکررآب و الکترولیتها ،جذب و دفع ادرار و وجود میوگلوبین در ادرار.
- تجویز سرم ضد مار گزیدگی جهت جلوگیری از مسمومیت عصبی یا مسمومیت عضلانی.
- تزریق واکسن کزاز.